

Ochrana morských korytnačiek na Srí Lanke

Projekt na ochranu morských korytnačiek aktívne sledujem a podporujem už približne 3 roky. Vždy som si hovorila, že keď dokončím Vysokú školu, stanem sa skutočným dobrovoľníkom a pomôžem korytnačkám tým najefektívnejším spôsobom – priamo v teréne.

Sen sa stal skutočnosťou a ja práve píšem tento text na letisku v Katare, pričom sa spolu s priateľom vraciame zo svojho prvého veľkého životného dobrodružstva – zo Srí Lanky.

Projekt na ochranu morských korytnačiek je na Srí Lanke ešte len v začiatkoch, ale je veľmi dôležité ho rozvíjať, nakoľko pobrežie tohto ostrova je „domovom“ pre 5 druhov korytnačiek. Hanka Svobodová spolu s manželom tu vo februári 2023 vykonali prvé zmapovanie situácie – kde a ako sa vykonáva ochrana, či sa vôbec vykonáva ochrana, nezákonné obchodovanie s vajčkami, turistické centrá s korytnačkami, atď. Bohužiaľ objavili na Srí Lanke veľmi veľa centier, ktoré sa tvárili ako „záchranné“, no v skutočnosti držali malé i dospelé korytnačky v umelých bazénikoch a využívali ich ako atrakciu pre nič netušiacich turistov. Na druhú stranu sa im podarilo absolvovať množstvo významných stretnutí s hotelovými manažérmi, úradníkmi pre ochranu ŽP či dobrovoľnými ochranármi, ktorí sa ku ochrane korytnačiek stavajú pozitívne, zodpovedne a prisľúbili svoju pomoc.

Po kontaktovaní Hanky, osobnom stretnutí, diskusii a predebatovaní plánu a hlavných bodov, ktoré by sme na Srí Lanke v rámci ochrany korytnačiek mali vykonať, stačilo už len kúpiť letenky a ísť na to. Hanka nám tiež na cestu pribalila edukačné materiály, vymalovávanky pre deti a dve špeciálne červené svietidlá od značky Fenix - ktoré sme mali predatť ochranárom.

Letenky kúpené, 19.7. sa naša cesta začína.

Po niekoľko hodinovom až dňovom cestovaní sme dorazili na prvé cieľové miesto – južné pobrežie – Kapuhenwala – ochranárske centrum, ktoré prevádzkuje vláda. Stretli sme sa tu s miestnymi ochranármi a zisťovali sme ich každodenný program, aktivity a dohodli sme sa, že im budeme nasledujúcich pár dní s týmito činnosťami pomáhať. Srílančania boli vo všeobecnosti veľmi milí ľudia, tešili sa z každého kontaktu s turistami a boli vďační za veci, čo sme im priniesli a za pomoc pri ochrane korytnačiek.

Približne 3 krát do týždňa sa ráno upratovala pláž. To znamená zber všetkého odpadu, ktorý vyplavilo more a prenášať ho na jednu veľkú kopy, kde sa buď spaľoval, alebo nechal pomaly rozložiť.

Počas našej návštevy v Kapuhenwale sme boli aj v detskom domove, zaniest' det'om omal'ovánky, farbičky, lepidlá, nožničky, rôzne hry a aktivity s tematikou korytnáčiek, morského života či prírody.

Najviac sa toho však dialo v noci. Každú noc sme s ochranármí chodili po prírodnej, nezastavanej pláži, kde neboli žiadne hotely ani reštaurácie. Táto oblasť bola chránená práve kvôli veľkému počtu kladúcich korytnáčiek. Bola dlhá približne 3 – 4 kilometre.

Nočné pochody vyzerali tak, že sme vyrazili medzi 9-10 večernou hodinou ako 4 až 6 členná skupinka. Nakoľko na Srí Lanke zapadá slnko už pred siedmou a verejné osvetlenie funguje len v skromnom počte, v týchto hodinách už bola hlboká tma a bez nejakého zdroja svetla človek ďaleko neprešiel. Svietidlá nám umožňovali bezpečne prechádzať divokou plážou, na ktorej boli všade kusy dreva, jamy, prudké spády, či dokonca obrovské vlny, ktoré vás neraz dohnali, kraby a rôzne iné prekážky. Najsilnejší režim bieleho svetla sme používali na zastrašenie túlavých psov, ktorých je na Srí Lanke skutočne veľa. Títo psy sú veľkou hrozbou nielen pre ľudí, nakoľko sú agresívny a útočný, ale aj pre samotné korytnačky, ktoré pes môže počas kladenia vyrušiť, vystrašiť a odohnať, alebo môže požrať už nakladené vajíčka, či dokonca čerstvo vyliahnuté malé korytnačky.

Biele svetlo sme teda pri monitorovaní pláže používali hlavne na vystrašenie psov a do diaľky, ale pre sledovanie korytnáčiek bolo nevyhnutné používať červené svetlo. Červené svetlo korytnáčkam nevadí a neruší ich tak, ako biele. Ako sme teda prechádzali plážou a sem tam blikli bielym svetlom do diaľky, alebo mali nonstop zapnuté červené svetlo, hľadali sme stopy v piesku. Miestni skúsení ochranári už vedeli po predchádzajúcich nociach ktoré stopy sú staré, a ktoré tu včera ešte neboli. Keď sme teda po približne 40 minútach chôdze objavili nové, čerstvé stopy po dospelej korytnačke, boli sme nadšení. Dovedli nás až ku kríkom, kde sa korytnačka rozhodla klásť vajíčka a kde sme ju v plnej krásne mohli pozorovať. Prítomnosť ľudí jej nevadila, ale aj tak sme sa pri nej snažili byť čo najtichšie a najnenápadnejšie. Bolo ale prísne zakázané korytnačky sa dotýkať a zapínať akýkoľvek zdroj bieleho svetla. Pozorovanie kladenia bolo dovolené iba pod červeným svetlom.

Celý tento proces, od vylezenia z mora, kladenie, precízne zahrabávanie, až po návrat korytnačky do mora trvá približne 3 hodiny. Morské korytnačky sú v dospelosti mohutné tvory a najväčší druh – kožatka môže vážiť až 700 kilogramov. Pohyb po piesku je pre nich fyzicky veľmi náročný a vyčerpávajúci, preto im trvá tak dlho. Korytnačky sa pomocou všetkých končatín pomaly posúvajú dopredu, ale každú chvíľku zastavujú, vydýchajú sa a odpočívajú.

Nehovoriac o vyhrabávaní metrovej diery len so zadnými nohami, kladenie cca 150 kusov vajíčok a následné zahrabávanie prednými končatinami, je pre korytnačku obrovská fyzická záťaž. Korytnačky sú veľmi dôkladné v zahrabávaní ako vajíčok, tak i v maskovaní stôp v blízkom okolí, skrátka, keď korytnačka dokončí svoje dielo, nikto presne nevie, kde vajíčka sú. A je to tá najlepšia prirodzená ochrana pred predátormi. Vďaka silným červeným svietidlám sme mali možnosť celý tento úžasný prírodný úkaz sledovať od začiatku až po koniec do najmenších detailov.

Bohužiaľ tak ako ochranári vedia sledovať korytnačky, rovnako ich vedia sledovať napríklad pytliaci, ktorí vajíčka kradnú a nelegálne predávajú na trhoch. Preto našou ďalšou činnosťou po odchode korytnačky do mora bolo nájsť a opatrne vyhrabať všetky vajíčka, ktoré korytnačka nakládla. Tie sme zráтали a preniesli v látkovej taške až k ochranárskemu domčeku, kde je špeciálne vytvorený priestor pre znovu zahrabanie vajíčok. Tento priestor by mal byť riadne zabezpečený ohradou, pletivom, alebo inak, no v Kapuhenwale je momentálne ohrada zničená. Zničila ju silná búrka, vlny a more vzalo približne 15 000 vajíčok. Napriek tomu sa ochranárom darí dávať pozor na vajíčka, neustále niekto monitoruje pláž, okolie a chráni vajíčka pred psami, predátormi, či ľuďmi.

Nočné pochody sa absolvovali každú noc. Či bolo extrémne horko, vlhko, alebo naopak veterno a pršalo. Korytnačky kladú za každých okolností. Kapuhenwelu sme po siedmych dňoch opúšťali a premiestnili sme sa pár desiatok kilometrov na západ, na Bathigama Beach. Na túto pláž tiež chodia klásť korytnačky vajíčka, ale prišli sme práve po sezóne. Na Bathigama Beach sa nachádza jedna prírodná rarita – a to sú 4 dospelé morské korytnačky, ktoré nikdy neopúšťajú lagúnu tejto pláže. Zvykli si na prítomnosť ľudí, na dostatok potravy, a tak je možné plávať v mori priamo s nimi.

Túto pláž, spolu s dohľadom na korytnačky v lagúne má na starosti Gayan. Je to nezávislý, dobrovoľný ochranár, ktorý sa rozhodol, že bude robiť všetko pre ochranu morských korytnačiek. Dennodenne teda stráži lagúnu so 4 dospelými, usmerňuje turistov a vysvetľuje im, ako sa ku korytnačkám treba správať, že sa im nesmie robiť zle, dotýkať sa ich a hlavne ich nevyberať z vody. Postupne sa ku Gayanovi pridalo aj pár ďalších miestnych mužov, ktorí mu s touto činnosťou pomáhajú.

Gayan taktiež pravidelne upratuje pláž a počas sezóny vykonáva obdobnú ochranu, ako miestni v Kapuhenwele. Teda chráni v noci kladúce korytnačky pred psami, turistami či pytlíkmi, a rovnako prenáša vajíčka na bezpečné miesto, vedie si denník s dátami o druhu korytnačky, dátumoch kladenia, o počte nazbieraných vajíčok, počte vyliahnutých, atď. Táto pláž je ale výrazne menšia a užšia, ako v Kapuhenwele, vyskytuje sa tu problém s eróziou – úbytkom piesku a je teda potrebné spomaliť tento proces – napríklad vysádzaním rastlín a stromov, ktoré tomu zabraňujú. Je totiž známe o korytnačkách, že vajíčka chodia klásť na rovnaké miesto, kde sa samé pred desiatkami rokov vyliahli a ak by toto miesto zaniklo, mali by s kladením problém a pravdepodobne by vajíčka len uvoľnili v mori a žiadne mláďatá by sa nevylihali.

Gayan je veľký dobrák a od srdca sa snaží pomáhať korytnačkám všetkými spôsobmi. Bol nato ale doteraz sám, alebo len s malou pomocou a so skromným vybavením. Bol veľmi vďačný za čelovku, ktorú sme mu priniesli, lebo jeho poslednú čelovku s červeným svetlom mu niekto ukradol a bez tohto nástroja je ochrana korytnačiek takmer nemožná. Nakoľko ani v tejto časti Srí Lanky nie je plne zavedené verejné osvetlenie, a väčšina jeho práce na pláži sa vykonáva v noci, svietidlo sa mu zíde vo všetkých prípadoch.

Počas našej návštevy v Bathigame sme Gayanovi pomáhali s postavením ohrady, kde bude ukladať nazbierané vajíčka, pretože doteraz žiadny vyhradený a chránený priestor nemal. Keďže v noci zbiera vajíčka sám, manipuluje s nimi, prenáša ich a taktiež bude v noci otvárať vrchné dvere ohrady, následne hrabať jamu a ukladať vajíčka do nej, čelovka je pre neho ideálna, aby mohol používať obidve ruky na 100%.

Popri každodenných činnostiach súvisiacich s ochranou korytnačiek sme mali zároveň aj dostatok času na výlety, objavovanie pamiatok a prírodných krás, ktoré Srí Lanka ponúka. Za zmienku stoja aj samotní

obyvatelia, ich dobrosrdečnosť a snaha so všetkým Vám pomôcť, úžasná srílanská gastronómia a výnimočná kultúra. Tento zážitok máme na celý život a určite sa na Srí Lanku niekedy vrátíme 😊.